

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE
Kurskod UÖÄ008 15 hp
Termin HT År 2011

Läs- och skrivinläring med hjälp av Umeå-modellen

För- och nackdelar

Learning to read and write using the Umeå model
Advantages and disadvantages

Susanne Olsson
Linda Söderkvist

Handledare: Håkan Landqvist
Examinator: Stefan Blom

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE
Kurskod UÖÄ008 15 hp
Termin HT År 2011

SAMMANDRAG

Susanne Olsson och Linda Söderkvist

Läs- och skrivinlärning med hjälp av Umeå-modellen
För- och nackdelar

Learning to read and write using the Umeå model
Advantages and disadvantages

Årtal 2011 Antal sidor: 34

Syftet med vår studie var att ta reda på hur arbetet går till med Umeå-modellen som läs- och skrivinlärningsmodell samt vad olika lärare anser vara modellens för- och nackdelar. För att ta reda på olika lärares åsikter om Umeå-modellen intervjuade vi åtta yrkesverksamma lärare varav fyra som arbetar med modellen, fyra som inte arbetar med den samt en läs- och skrivmentor. Vårt resultat visade att de som använder Umeå-modellen arbetar noggrant efter den och ser många fördelar med modellen. De som däremot inte använder Umeå-modellen har svårare att se fördelar med modellen och använder sig i stället av delar av olika ljudenliga läs- och skrivinlärningsmodeller. Nackdelar som framkom var att Umeå-modellen är för strikt, det krävs gedigen utbildning samt att det saknas läromedel.

Nyckelord: Umeå-modellen, stavelser, läs- och skrivinlärning, LTG-metoden, Wittingmetoden, ljudenlig läs- och skrivinlärning.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Disposition	6
1.3 Begreppsförklaringar	6
2 Forskningsbakgrund	7
2.1 Historik	7
2.2 Hur lär sig barn att läsa?	7
2.3 Umeå-modellen	9
2.4 LTG-metoden	12
2.5 Wittingmetoden	13
3 Metod och material	14
3.1 Datainsamling	14
3.2 Reliabilitet/Validitet	15
3.3 Etiska överväganden	15
3.4 Våra informanter	16
4 Resultat	17
4.1 Resultat av intervju med Lena Ragnerstam, läs- och skrivmentor	18
4.2 Resultat av intervjuer med åtta lärare	19
4.2.1 Pernilla	19
4.2.2 Sandra	20
4.2.3 Katarina	20
4.2.4 Matilda	21
4.2.5 Stina	21
4.2.6 Inger	22
4.2.7 Elsa	22
4.2.8 Veronica	23
4.3 Resultatsammanfattning	23

5 Diskussion	25
5.1 Resultatdiskussion	25
5.1.1 Hur arbetar lärarna med läs- och skrivinlärning samt hur går arbetet till med Umeå-modellen?	26
5.1.2 Vad avgjorde lärarnas val av metod samt vad anser de vara för- respektive nackdelar med Umeå-modellen?	27
5.2 Metoddiskussion	29
6 Avslutning	30
Litteraturlista	31

Bilaga 1 Intervjufrågor till Lena Ragnerstam

Bilaga 2 Intervjufrågor till lärarna

1 Inledning

Vi läser på lärarprogrammet med inriktning språk- och språkutveckling där vi tagit del av flera olika metoder i läs- och skrivundervisning men saknar kunskaper om Umeå-modellen. Umeå-modellen är en läs- och skrivinlärningsmodell som bygger på att eleverna får arbeta med att dela upp orden i stavelser. Genom att dela upp ordet i stavelser får eleverna en känsla för rytmen i språket samt färre komponenter att hålla reda på vid läsning och skrivning. Vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning kommit i kontakt med Umeå-modellen, eller som den även kallas stavelsemetoden som läs- och skrivinlärningsmetod, där vi även fått reda på att hela Håkantorpskolan i Västerås använder sig av denna metod. I en artikel i Lärarnas nyheter (Hedström, 2010) har vi läst om hur arbetet med Umeå-modellen skapades på Håkantorpskolan. Lena Ragnerstam läste en kurs om läs- och skrivsvårigheter där hon tillägnade sig kunskaper om hur man kan använda sig av stavelser i läs- och skrivinläringen. Detta skapade en förändring i hennes tanke om läs- och skrivinläring. Hon såg att metoden var effektiv och att eleverna med läs- och skrivsvårigheter i snabb takt kom ifatt de övriga eleverna. En tid senare valde samtliga lärare på Håkantorpskolan att starta arbetet med Umeå-modellen. Vårt intresse för Umeå-modellen ökade ännu mer då vi fick reda på att Håkantorpskolan mottog Bertil Hults pris år 2005 eftersom de har minskat antalet elever med läs- och skrivsvårigheter med hjälp av Umeå-modellen. I vårt sökande efter litteratur om Umeå-modellen insåg vi att det inte finns så mycket skrivet om den men att det finns tidigare examensarbeten skrivna om Håkantorpskolas arbetssätt. För att ta reda på för- och nackdelar med Umeå-modellen valde vi att inte enbart gå in på Håkantorpskolas arbetssätt utan i stället rikta in oss på lärares olika uppfattningar om Umeå-modellen som läs- och skrivinlärningsmetod. Vi som arbetar som lärare måste ta oss en funderare över vårt val av metod för att vi ska kunna vägleda våra elever på ett sätt så de får en sådan gynnsam läs- och skrivutveckling som möjligt. I dag är vi beroende av en god läs- och skrivförmåga eftersom samhället har en snabb förändringstakt med ett stort informationsflöde. Vi ställer oss frågan hur vi på bästa sätt kan stödja elever så att de tillägnar sig en stabil grund i sin läsning och skrivning. I Lgr 11 (Skolverket, 2010) står att läsa att språk, lärande och identitetsutveckling hör ihop. Elever utvecklar sina möjligheter att skriva. Det är även viktigt att eleverna har god läsförståelse för att de ska kunna utveckla sin förmåga att kritiskt granska texter. Det står även i läroplanen att ”undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov”(s. 8). Detta är något som vi anser är viktigt så vi kan hjälpa eleverna framåt i sin utveckling och så att de får den hjälp som de behöver.

1.1 Syfte

Vårt syfte med denna studie är att närmare beskriva en läs- och skrivinlärningsmodell som kallas för Umeå-modellen. Vi vill beskriva närmare vad några lärare anser om Umeå-modellen, både de som arbetar med den och de som valt att inte använda sig av den. För att ta reda på det använder vi oss av frågorna:

- Hur arbetar lärarna med läs- och skrivinläring?
- Hur går arbetet till med Umeå-modellen som läs- och skrivinlärningsmodell?
- Vad var det som avgjorde lärarnas val att använda sig av Umeå-modellen eller att inte använda sig av den?
- Vad anser lärarna vara för- respektive nackdelar med Umeå-modellen?

1.2 Disposition

I forskningsbakgrunden gör vi en kort historisk tillbakablick, beskriver hur barn lär sig läsa och skriva, redogör för två läs- och skrivinlärningsmetoder samt hur man arbetar med Umeå-modellen. I Metod och material beskriver vi vårt tillvägagångssätt i vår datainsamling, reliabiliteten och validiteten, våra etiska övervägande samt presenterar våra informanter. I resultatkapitlet presenterar vi våra intervjuer. I kapitlet Diskussion för vi en diskussion om lärarnas syn på Umeå-modellen samt för- och nackdelar med att använda sig av Umeå-modellen som läs- och skrivinlärningsmodell. Avslutningsvis framför vi våra egna tankar och idéer om hur arbetet kan vidareutvecklas.

1.3 Begreppsförklaringar

I detta arbete kommer vi benämna läs- och skrivinläringen som skriv- och läsinläringen i samband med att vi beskriver Umeå-modellen i forskningsbakgrunden. Detta gör vi eftersom Umeå-modellens arbetssätt går ut på att elever får skriva sig till läsning genom att de får skriva innan de läser (Weiner Ahlström, s. 14-15). I intervjun med Lena Ragnerstam nämner hon traditionell läsinläring och med det menar hon att orden delas upp i bokstavsljud och i undervisningen följer man läseboken. Ljuden och ljudenlig är andra benämningar som framkommer i arbetet som också betyder att orden delas upp i bokstavsljud.

2 Forskningsbakgrund

I följande del av arbetet gör vi en historisk tillbakablick samt en redogörelse för hur barn lär sig att läsa och skriva. Vi beskriver LTG-metoden och Wittingmetoden medan vi mer noggrant beskriver vad Umeå-modellen är samt hur man arbetar utefter den.

2.1 Historik

Läsundervisningen har under de senaste decennierna förändrats radikalt i Sverige. Hasse Hedström (2009, s. 7-18) skriver att läsundervisningen har gått från att föräldrarna hade ansvar över barnens läsinlärning så de klarade att läsa kyrkans katekeser fram till dagens skola där vi har utbildade pedagoger som arbetar mot läroplanens mål och riktlinjer. År 1842 bildades folkskolan som använde sig av bokstavsmetoden som läsinlärningsmetod. Lärare undervisade monotont stora grupper av elever genom att lära ut bokstavens namn. Läs-kunskaper hos eleverna gick ner och därför infördes år 1858 småskolan som till skillnad från folkskolan övergick till att läs- och skrivinlärning ska läras ut i samspel med varandra. I slutet av 1850-talet kom det nya olika läs- och skrivinlärningsmetoder bland annat ljudmetoden och ordbildsmetoden. I början av 1900-talet frångick skolan drill och formträning och betonade istället vikten av ett intressant och meningsfullt innehåll. I mitten av 1900-talet infördes läsförberedande undervisning i förskolan men det var inte tillåtet att lära ut bokstäver eller läsning. Begreppet "läsmognad" etablerades och skolan ansåg sig ha monopol på att lära barn läsa och skriva och att om de lärde sig tidigare kunde de lära på fel sätt. Under 1970-talet kom det ytterligare två nya läsmetoder, LTG- och Wittingmetoden. Dessa två metoder kommer vi att skriva mer om längre fram i vår undersökning. När dessa två metoder fick genomslag i Sverige uppkom en läsdebatt om vilken metod som var lämpligast att använda vid läsinlärningen i skolan.

Hedström (2009, s.13) skriver att forskarna lägger betoningen på kompetenta lärare och strukturerad undervisning för att eleverna ska lyckas med sin läs- och skrivinlärning. Detta har enligt forskarna större betydelse än vilken metod som används. En skicklig lärare ska ha kunskaper om de olika metoderna för att kunna anpassa valet av metod utefter elevernas behov.

2.2 Hur lär sig barn att läsa?

Att lära sig läsa och skriva är en svår uppgift för eleverna och de elever som kommer från så kallade "läsande miljöer" är enligt Ester Stadler (1998, s. 16) mer medvetna om hur skriftspråket fungerar och har på så sätt en större förståelse för hur betydelsefullt det är i vår

vardag. Läsningen kommer inte naturligt för eleverna som talet gör utan det är en svår process där det krävs språkligmedvetenhet och en viljemässig ansträngning hos eleverna. Stadler skriver också att den fonologiska medvetenheten, att eleverna har "insikt i språkets ljudsystem"(s. 17), är en viktig del i elevernas första läs- och skrivinläring. Susanne Weiner Ahlström (2001, s. 4) skriver att när barn börjar skolan har de ofta en stark och positiv förväntan att lära sig läsa och skriva. Hon anser att det är lärarnas uppgift att se till att var och en får en lyckad läs- och skrivinläring genom att ge rätt stöd till varje elev. Om barnet misslyckas vid inkörsporten i sin läs- och skrivinläring finns det risk för att det bestämmer sig för att det inte är viktigt att lära sig läsa och skriva. Weiner Ahlström menar också att allt skriv-och läsarbete måste gå hand i hand annars finns risk för att glädjen och lusten avtar. Det måste vara lustfyllt att skriva och läsa.

"Läsning fungerar som ett mycket komplext system av inlärd kunskaper och färdigheter som ska samverka automatiskt " (Stadler, 1998, s. 27). Enligt Stadler (s. 26-36) kan läsningen även i teori delas upp i två olika delar, avkodning och läsförståelse. Avkodningen är den tekniska delen i läsningen och handlar om att kunna avkoda bokstäverna och de ljud de representerar. Utan en korrekt avkodning kan eleverna inte skapa sig förståelse för vad de läser. Avkodningen är en färdighet som enligt Stadler behöver övas in genom pedagogiska övningar som har ett innehåll, det ska inte vara rent tekniska övningar, för att väcka elevernas intresse för läsningen. Hon menar också att avkodningen inte har ett eget värde utan är ett viktigt hjälpmedel när man ska tillägna sig skriftspråket. Därför bör inte avkodningen övas separerat från läsförståelsen. Ändamålet med läsningen är att få veta och förstå något som står nedskrivet. För att eleverna ska förstå vad de läser räcker det inte att kunna avkoda orden utan de måste också förstå vad ordet betyder. Stadler skriver att det finns andra delar förutom avkodningen som påverkar elevernas läsförståelse. Ordförråd, syntax, förkunskaper, förväntningar, förhållningssätt och kontexter är andra delar som har betydelse för elevernas läsförståelse. Göran Ejeman och Gunilla Molloy (1977, s. 45-65) instämmer med Stadler att läsförståelsen är huvudmålet för läsningen. För att elevernas läsning ska gå så smidigt som möjligt är det enligt Ejeman och Molloy viktigt att avkodningen automatiseras så eleverna kan koncentrera sig på vad de läser och inte hur de läser. De menar även att det finns olika motiveringar för i vilken följd de olika bokstäverna och ljuden ska presenteras för eleverna. Dock bör man inte behandla ljuden som liknar varandra direkt efter varandra eftersom det finns en risk att eleverna förväxlar dem med varandra. De anser att man till exempel inte ska ta bokstäverna u och y efter varandra.

Det finns olika metoder som vi kan använda oss av när vi som lärare ska hjälpa eleverna att knäcka läskoden. Vi kommer här nedan presentera tre av de olika metoderna som några av lärarna vi intervjuat använder sig av.

2.3 Umeåmodellen

Vi kommer här att beskriva hur man arbetar med Umeå-modellen utefter Margit Tornéus och Björn Anderssons forskning om stavelsen som byggsten. Vi kommer även att benämna läs- och skrivinläringen som skriv- och läsinläring eftersom metoden går ut på att skriva sig till läsning. Det finns inte så mycket forskning kopplad till stavelsemetoden eller *Umeå-modellen* som vi har valt att benämna den. Hedström (2009, s.67-73) skriver att en av anledningarna att det inte finns vetenskapliga studier är att Margit Tornéus inte fått forskningspengar. Det har däremot gjorts en del utvärderingar på skolor som använder sig av Umeå-modellen.

Umeå-modellen bygger på att använda sig utav stavelser utefter Margit Tornéus och Björn Anderssons (Hedström, 2009, s. 67-71) forskning att barn lär sig tala i stavelser. Det är lättare för elever att lära sig att skriva och läsa med hjälp av de stavelser de redan är vana vid. Margit Tornéus (Hedström, 2009) var en av medskaparna av Bornholmsmodellen som bygger på ljudmetoden. Hon ansåg att eleverna hade svårigheter att dela upp orden i ljud och att barnen själva gärna ville dela upp orden i stavelser. Enligt Tornéus (Hedström, 2009) klarar eleverna korta okända ord med hjälp av ljudmetoden men vid längre ord brister arbetsminnet då det blir svårare för eleverna att hålla ordning på många olika enheter. När man istället använder sig av stavelsen som arbetsenhet blir det färre komponenter för eleverna att komma ihåg och bilda ord utav än när man delar upp det i ljud. Tornéus (1986 s. 19) menar att det är lättare för eleverna att sätta samman stavelserna ba – ga – re än att sätta samman ljuden m – u – s.

Weiner Ahlström (2001, s. 4-36) ansåg att det var alltför många elever som hade otillräckliga kunskaper i skrivning och läsning när de lämnade grundskolan. En fråga hon ställde sig var hur vi ska kunna hjälpa dessa elever att lyckas med sin skrivning och läsning? Det var i sitt sökande efter kunskap och material för att hjälpa dessa elever som hon kom i kontakt med Margit Tornéus och Björn Andersson. Weiner Ahlström har i sin bok *Språkbiten* sammanställt Margit Tornéus och Björn Anderssons forskning. *Språkbiten* är ett läromedel som består av en lärarhandledning samt en pärm med kopieringsunderlag. Lärarhandledningen består av en teoridel, en del med strukturerade övningar som ger kunskaper i skrivning och läsning samt en del med diagnosmaterial med tillhörande åtgärdsförslag. Läromedlet bygger på det talade ordet och att eleverna erövrar stavelsen genom det talade språket som enligt Weiner Ahlström är grunden för all skriv- och läsinläring. Hon anser även att stavelsen är språkets rytmvisare och är den enhet som på bästa sätt knyter samman och är en bärande och betydelsefull byggsten både i talet och skriften. Därför har samtliga övningar, både skriv-och läsövningar, sin utgångspunkt i stavelsen. I arbetet med Umeåmodellen och stavelsen erövrar eleverna skriftspråket bit för

bit där innehållets svårighetsgrad successivt ökar. Arbetet innehåller en strukturerad arbetsgång där varje elev går igenom de nödvändiga momenten. De olika momenten kommer i en given ordning där eleverna inte tillåts att arbeta vidare förrän de har uppvisat att en färdighet blivit väl etablerad. Weiner Ahlström menar att en strukturerad skriv- och läsinlärning således kan uppfattas som tråkig men hon själv anser att det arbetssättet enbart är positivt. Arbetsgången är upplagd genom att eleverna tidigt får lära sig alfabetet med fokus på versalerna. Alfabetet lärs in med fyra bokstäver i taget med hjälp av Elsa Beskows ramsa om *Råttmor som kokar te*.

*A B C D, rått-mor kokar te.
E F G H, barnen tittar på.
I J K L, får vi ost i kväll?
M N O P, ni får pappa be.
Q R S T, pappa kommer, se!
U V X Y, är min gubbe kry?
Z Å Ä Ö, hit med ost och brö'!*

Katten är ju dö!!!! (Beskow, Siegvold s. 31)

Weiner Ahlström (2001, s. 9-36) menar att arbetsgången fortsätter med att eleverna arbetar med stavelser i olika svårighetsgrader. De får sedan sätta ihop olika stavelser som bildar ord med ljudenlig stavning där svårighetsgraderna succesivt ökar. Sist i arbetsgången tränas den komplexa stavningen där orden inte alltid stavas som det låter. Efter varje moment sker en diagnos för att se om eleven uppvisat färdighet och förtrogenhet för momentet.

Weiner Ahlström (2001 s. 11-15) beskriver Språkbitens arbetssätt som har fyra viktiga pusselbitar som grund.

1. Stavelsen
2. Det talade ordet
3. Intuitivt inlärningssätt
4. Läsa via skrivandet

1. Talet är grunden till all skriv- och läsinlärning där stavelsen är modellens byggsten som binder ihop talet och det skrivna språket. Det är enligt Weiner Ahlström lättare att bilda goda skriv- och lässtrategier om eleven lär sig att använda stavelsen när de skriver och läser. Arbetsminnets belastning minskar när det blir färre delar för eleven att hålla reda på och risken för omkastningar och utelämnningar av bokstäver minskar. Arbetet med att eleverna automatiskt ska använda sig av stavelsen övas bland annat genom att de får segmentera meningar genom att stavelse gå samt stavelseprata.

2. I denna modell använder man sig av språket som utgångspunkt. Det talade språket är viktigt för att det underlättar stavningen samt att det ger en god läsförståelse. Det är viktigt

att eleverna säger ordet högt, gärna i stavelser, innan de skriver det. Detta för att hjälpa dem att förtydliga de olika fonologiska komponenterna i ordet och på så sätt skapa en naturlig koppling till det talade språket. Genom att använda talet får eleverna fler hjälpmedel för att skapa sig en förståelse för ordet med hjälp av till exempel tonfall och betoningar.

3. Weiner Ahlström menar att grunden för all inlärning sker genom ett intuitivt inlärningssätt. Med det menas att inlärning sker på ett omedvetet sätt i samspel med vår omgivning. På samma sätt kan elever lära sig skriva och läsa. Läraren visar hållbara strategier i skrivning och läsning och därigenom lär sig eleverna på ett omedvetet sätt. Eleverna härmar och ges därmed en chans att härma det som är korrekt. Hela förhållningssättet bygger på att eleverna får bekräftelse och att de tillåts göra fel. Istället för att använda den röda pennan för att påvisa felen kan läraren istället visa: Jag skulle göra så här!

4. När skriftspråket används utgår man från talet därför är det lättare för eleverna i början att skriva än att läsa. Vid skrivandet vet eleven vad den ska skriva till skillnad från läsningen där flera språkliga enheter ska kopplas ihop till okända meningar. Arbetssättet som *Språkbiten* bygger på är att man skriver sig till läsning och att man gör det med stavelsen som byggsten.

En annan läs- och skrivinlärningsmodell där eleverna får skriva sig till läsning är Arne Tragetons modell "Skriva sig till läsning på datorn" (Essen, 2005). Trageton skriver att elever får arbeta med att skriva egna texter på datorn eftersom det enligt honom är lättare för elever att lära sig läsa det man själv redan skrivit. Genom att läsa sina egna texter har elever förkunskaper om innehållet vilket underlättar läsningen. Han menar även att med datorns hjälp behöver inte eleverna fokusera på att forma bokstäverna utan kan istället fokusera på texten och dess innehåll.

Vi har tagit del av två tidigare examensarbeten som varit inriktade på Umeå-modellen på Håkantorpskolan i Västerås. Jennie Boström, Peter Samuelsson och Malin Skärlund (2006) riktade i deras examensarbete in sig på vad som är specifikt med Håkantorpskolans skriv- och läsinlärningsmetod. De kom i sitt arbete fram till att samtliga i personalen på skolan ansåg att Umeå-modellen var den bästa skriv- och läsinlärningsmodellen och ingen av dem kunde se något negativt med modellen. Anna Björkström och Sandra Eklund (2008) har i sitt examensarbete beskrivit hur Håkantorpskolan arbetar samt vad de anser om Umeå-modellen. De har kommit fram till att samtliga av deras informanter som arbetar med Umeå-modellen ansåg att den tidiga bokstavs-inlärningen har många fördelar. Fördelarna är att det är ett lättföljt och strukturerat arbetssätt där skrivutvecklingen snabbt går framåt eftersom eleverna kan alfabetet tidigare än om det hade lärts in genom en bokstav i taget. Björkström och Eklund menar att lärarna tidigt kan fokusera på elevernas skrivande och läsande eftersom bokstäverna redan tidigt är befästa.

2.4 LTG-metoden

LTG-metoden är enligt Lotty Larsson, Kerstin Nauc ler och Lili-Ann Rudberg (1992, s. 32-33) en metod som har både syntetiska och analytiska delar i sin l s- och skrivinl rningsundervisning där den analytiska delen är dominerande. LTG, läsning på talets grund, utarbetades utav l gstadiel raren Ulrika Leimar under 60- och 70-talet. Larsson, Nauc ler och Rudberg skriver vidare att Ulrika Leimar ansåg att l s och skrivinlärningen skulle utgå från den enskilda eleven och sedan bygga l s- och skrivinlärningen på dennes språk och egna erfarenheter. Grundprincipen för metoden är att eleverna själva f r vara med och utarbeta en text som de sedan på ett tydligt och strukturerat sätt arbetar med och där dialogen mellan lärare-elev samt elev-elev är viktig. Språket i texterna analyseras och därigenom ges övningar som utvecklar elevens l sande och skrivande. Birgitta Kullberg (2006, s. 150-164) skriver att Ulrika Leimar har uttalat sig att elever ska lära sig läsa och skriva samtidigt.

Enligt Kullberg (2006, s. 150-164) bygger LTG-metoden på fem olika faser som hon beskriver på följande sätt:

- Samtalsfasen bygger på att eleverna och läraren samtalar med varandra. Ulrika Leimar menar att en grupp elever har ett större ordförråd  n var och en och i samtalet lärs nya ord därför har gruppen en stor betydelse.
- Dikteringsfasen bör komma direkt efter den samtalsfasen. Eleverna dikterar tillsammans en text som de vill ska bli nedskriven medan läraren skriver. Eleverna ljudar orden samtidigt som läraren skriver den gemensamma text de kommer överens om därför bör samtliga elever sitta så de har möjlighet att kunna se när läraren skriver. H r f r eleverna vara med och se hur fraserna lyfts fram ur deras eget språk.
- Laborationsfasen b r starta dagen efter dikteringsfasen. H r startar arbetet med att bearbeta texten genom att göra talspr ksanalys och textanalys. I talspr ksanalysen synas språket för att till exempel kunna höra vilket ord som kommer först eller sist i en mening, om orden eller meningar låter lika eller olika, vilket ord som är kortare eller längre samt vilka ljud som hörs i ett ord. I textanalysen ges eleven träning ibland annat att känna igen en given bokstav, känna igen ord i en text, att se hur ett långt ord respektive ett kort ord ser ut och även att lära sig hur man använder sig av stor bokstav. Här har även läraren alla möjligheter att belysa grammatik, satslära och ordkunskap.
- I  terl sningsfasen f r eleverna texten, som är utskriven av läraren, på ett pappers nedre halva och på den övre halvan f r eleven illustrera berättelsen. Eleverna läser texten en och en f r läraren och de ord eleverna klarar att l sa själva stryks under och efter läsningen f r eleven kort för att sparas i hans/hennes egen ordl da.

- I efterbehandlingsfasen får eleverna starta ett arbete med de ord som är understruken i texten och detta görs genom att skriva dem på korten som de har i sin ordlåda samt illustrera orden. När orden är skrivna läses de upp för läraren genom att ljuda orden.

2.5 Wittingmetoden

Wittingmetoden är skapad av Maja Witting (2005, s. 11-14) i hennes arbete med att hjälpa elever med läs- och skrivsvårigheter. Istället för att skapa sig egna hypoteser frågade hon eleverna själva vad de tycker och vad de behöver. Hon har sedan gjort teorianalyserna för att skapa en djupare förståelse för det praktiska arbetets innebörd. Ann-Katrin Swärd (2008) skriver i sin avhandling att metoden har två centrala tillämpningsområden vilka är nyinläring där eleverna lär sig läsa och skriva samt ominläring där eleverna på ett eller annat sätt misslyckats med läs- och skrivinläringen och behöver ett nytt sätt att ta sig an skriftspråket. Oavsett vilket tillämpningsområde man använder sig utav menar Swärd att metoden bygger på grundprinciper, elevens medansvar samt att man arbetar med en språkstruktur som har ett neutralt innehåll. Elevens medansvar är en viktig del i metoden eftersom eleven själv ofta kan förklara vad den tycker är svårt. Swärd menar att det var så metoden skapades genom att Maja Witting arbetade tillsammans med elever, med läs- och skrivsvårigheter, för att tillsammans finna sätt för att bäst anpassa läs- och skrivinläringen utifrån elevernas svårigheter. Enligt Swärd blev Maja Witting medveten om att eleverna hade svårt att hantera avkodningen samtidigt med läsförståelsen. Hon arbetade därför fram ett systematiskt arbetssätt där läsningen och skrivningen delades in i två parallella processer.

Ejeman och Molloy (1977, s. 80-87) skriver att det praktiska arbetet med Wittingmetoden kan delas upp i tre huvuddrag. Det första är den förberedande fasen där man fokuserar på elevens eget ansvar för inläringen och den fonologiska medvetenheten. Den andra delen innehåller läs- och skrivinläringen där man arbetar med symbolinläring, sammanljudning, avlyssningsskrivning och fritt associerande. Symbolinläringen består i att eleverna lär sig de olika bokstäverna och blir medvetna om att språkljuden symboliseras av bokstäver. Detta görs genom att eleverna får forma symbolerna samt för att förstärka sambanden mellan bokstäverna och symbolerna ytterligare använder man sig av olika bild och dramaövningar. I Wittingmetoden lärs vokalerna in först eftersom eleverna ska ha dem till sitt förfogande när de ska börja sammanljuda de olika ljuden. I arbetet med sammanljudningen finns det två olika varianter av övningar. I den ena varianten av övningarna är målet att hjälpa eleverna att skapa en förståelse för sammanljudningens idé. I den andra varianten arbetar man med att eleverna ska automatisera sammanljudningen så de kan koncentrera sig på läsförståelsen. Ejeman och Molloy skriver att det är avlyssningsskrivningen som är det mest centrala momentet i Wittingmetoden. I

avlyssningsskrivningen lyssnar eleven på den språkstruktur som läraren läser upp. De får sedan säga den för sig själva och fundera på vilken bokstavskombination som stämmer överens med språkstrukturen som läraren sagt innan de sedan skriver ner den. Därefter får de granska bokstavskombinationen och fundera på om det ser korrekt ut. I delen fritt associerande utgår eleverna från sina egna erfarenheter när de får precis som det låter fritt associera utifrån innehållsneutrala språkstrukturer. Eleverna kan till exempel språkstrukturen es och då ska de hitta ett ord som har es i sig så som hes. I den sista och tredje delen övergår arbetet i ett mer självständigt arbete där eleverna självständigt läser och skriver.

3 Metod och material

Vi har gjort en kvalitativ undersökning genom att vi har intervjuat olika informanter närmare bestämt av en läs- och skrivmentor och åtta yrkesverksamma lärare. Vi valde att göra en kvalitativ undersökning eftersom vi ville ta reda på informanternas syn på Umeå-modellen som arbetssätt.

3.1 Datainsamling

Vi bestämde oss i ett tidigt skede att genomföra en intervju med Lena Ragnerstam, läs- och skrivmentor inom Västerås stad, som arbetar med att informera och inspirera anställda lärare om läsning och skrivning och som under många år har arbetat med Umeå-modellen. För att få ta del av hennes kunskaper och erfarenheter av att arbeta med Umeå-modellen utformade vi intervjufrågor till Lena Ragnerstam före själva intervjun (se bilaga 1). Vi valde även att intervjua åtta yrkesverksamma lärare varav fyra arbetar med Umeå-modellen medan fyra lärare inte arbetar med modellen. För att kunna jämföra och ta reda på olika åsikter om Umeå-modellen fick samtliga lärarna samma frågor (se bilaga 2). Under intervjuerna använde vi oss av följdfrågor i de fall där informanten behövde utveckla svaren. Vårt val av informanter gjorde vi eftersom vårt syfte är att beskriva både för- och nackdelar med att arbeta med Umeå-modellen. Vi valde informanter från fem olika skolor för att få en tillförlitlighet i arbetet och undvika en ensidig bild av Umeå-modellen som arbetssätt. Vi spelade in intervjun med Lena Ragnerstam och förde noggranna anteckningar vid intervjuerna med sex av lärarna. Utifrån diskussioner med vår handledare spelade vi in intervjuerna med de sista två lärarna för att inte missa viktig information. Samtliga informanter informerades om uppsatsens innehåll samt hur deras information skulle presenteras. Lärarna informerades även om att deras medverkan skulle vara anonym medan vi i samråd med Lena Ragnerstam valde att nämna hennes namn i arbetet. Vi informerades

även informanterna att materialet skulle skickas till dem för överseende för att ge samtliga möjlighet att framföra åsikter över materialet. Samtliga informanter har läst igenom sin egen intervjusammanställning och flera har haft synpunkter där vi gått in och gjort ändringar i texten.

3.2 Reliabilitet/Validitet

Denscombe (1998 s. 425) skriver att med validitet menas att det är viktigt att undersökningen mäter det den är avsedd att mäta. Detta har vi gjort genom att vi formulerat frågor utifrån vårt syfte samt att vi ställde samma frågor till informanterna. Denscombe (s.232) menar att intervjuer är en lämplig metod att använda för att ta reda på åsikter och erfarenheter hos informanterna. Vi har även varit noggranna i vårt val av informanter genom att välja en läs- och skrivmentor inom Västerås Stad, fyra lärare som arbetar med Umeå-modellen samt fyra lärare som inte arbetar med Umeå-modellen i läs- och skrivinläringen. Detta val har krävt en viss förkunskap om informanterna. Vi har medvetet valt informanter från fem olika skolor för att inte informanterna ska påverka varandra och ger en allt för ensidig information som kan påverka resultatet. Vi har även valt informanter som valt respektive inte valt att arbeta med Umeå-modellen för att på ett tydligt sätt kunna påvisa informanternas åsikter, både positiva samt negativa åsikter. Detta har vi gjort för att få mer information som ger en bred bild och tillförlitlighet. Vi har även låtit informanterna läsa igenom intervjusammanställningen för att avgöra dess korrekthet vilket Denscombe (1998, s. 266) anser vara viktigt för studiens tillförlitlighet. Informanterna har även kommit med ändringar där vi i efterhand gjort vissa tillägg och avdrag i texten.

3.3 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) ställer fyra huvudkrav på forskningen som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet vilka vi tagit del av.

- Informationskravet kräver att forskaren skall informera om arbetets syfte.
- Samtyckeskravet kräver att informanten har rätt att bestämma över sin egen medverkan
- Konfidentialitetskravet kräver att informantens person uppgifter skall vara skyddade.
- Nyttjandekravet kräver att allt samlat material endast används till avsett ändamål.

För att uppfylla informationskravet valde vi som inledning vid de olika intervjutillfällena att informera samtliga informanter om bakgrunden till vårt val av ämne med dess syfte, om valet

av metod samt valet av informanter. Vi har utefter samtyckeskravet valt att ta kontakt med informanterna för att göra en förfrågan om de kan tänka sig att medverka i vårt arbete. Vi har även erbjudit samtliga informanter att läsa igenom intervjusammanställningen för att ge dem möjlighet att göra ändringar vilket några också gjorde. Enligt konfidentialitetskravet har vi informerat samtliga lärare om att deras medverkan kommer att vara anonym och att de kommer att ges fingerande namn förutom intervjun med Lena Ragnerstam, läs- och skrivmentor inom Västerås Stad, där vi i samråd med henne beslutade att använda hennes namn i arbetet. All datainsamling som vi samlat in kommer enbart att användas i detta arbete vilket nyttjandekravet kräver.

3.4 Våra informanter

Här kommer vi att presentera våra informanter och deras bakgrund. Alla informanter förutom Lena Ragnerstam, läs- och skrivmentor, kommer att namnges med fingerade namn. De informanter som arbetar med Umeå-modellen presenteras först och därefter följer de som inte arbetar med den modellen.

Lena Ragnerstam arbetar för närvarande som läs- och skrivmentor inom Västerås Stad. Hon är sedan 35 år tillbaka utbildad lågstadielärare och har under många år arbetat som klasslärare både på lågstadiet och på mellanstadiet. Under en period arbetade hon som speciallärare enskilt med elever med stora läs- och skrivsvårigheter. Hon kände att hon inte hade tillräckliga kunskaper för att hjälpa elever och utifrån det blev hon erbjuden att gå en uppdragsutbildning som anordnades av Umeå universitet. Utbildningen hölls av Margit Tornéus och Björn Andersson och gick under namnet "Läs och skrivinläringens psykologi". Den handlade om hur man kan arbeta med stavelser i läs- och skrivinläringen, den så kallade Umeå-modellen. Därefter valde hon att läsa Specialpedagogprogrammet. Hon har även utbildning som talpedagog och läser idag kursen "Grav språkstörning ur ett specialpedagogiskt perspektiv" vid Karlstad universitet.

Pernilla är utbildad lågstadielärare sedan 1972 och har sedan dess arbetat med årskurserna 1-3. Hon har även läst en utbildning med inriktning motorik. Idag arbetar hon i en åldersintegrerad klass med årskurserna 1-3. Hon använder sig idag av Umeå-modellen.

Sandra har arbetat som lärare i 6 år och är utbildad lärare i de tidigare åren med inriktning Ma/No. Hon har även läst kurser om matematiksvårigheter och läs- och skrivsvårigheter samt Lena Ragnerstams kurs om stavelsen som inläring utifrån Margit Tornéus och Björn Andersson. Sandra arbetar idag i en årskurs 1 och använder sig av Umeå-modellen.

Katarina är utbildad grundskollärare med inriktning Ma/No och har arbetat som lärare i 10 år och arbetar för närvarande i årskurs 1. Hon använder sig av Umeå-modellen.

Matilda utbildade sig till grundskollärare för 30 år sedan med inriktning årskurs 4-6 och hon har sedan utbildat sig till specialpedagog. Har även gått en uppdragsutbildning i Umeå för att lära sig mer om stavelsens betydelse i skriv- och läsundervisningen, den så kallade Umeå-modellen. Innan hon lärde hur man arbetar utefter Umeå-modellen hade hon inte använt någon annan läs- och skrivinlärningsmetod eftersom hennes tidigare utbildning och yrkeserfarenhet har varit inriktad till årskurserna 4-6. Idag använder hon sig av Umeå-modellen.

Stina utbildade sig till lärare för årskurs 1-7 med inriktning Sv/So för 16 år sedan. Hon har även läst specialpedagogik 60 högskolepoäng. Hon har arbetat i 13 år i årskurserna 1-3 och ett år inom grundsärskola samt ett år inom träningssärskola. Hon arbetar för närvarande i årskurs två och använder sig inte av Umeå-modellen.

Inger är utbildad grundskollärare årskurs 1-7 med inriktning Sv/No. Hon har arbetat som lärare i 17 år och arbetar för närvarande som klasslärare i årskurs 2. Hon använder sig inte av Umeå-modellen i läs- och skrivinläringen.

Elsa är utbildad lärare i Sv/So i årskurserna 1-7 och har arbetat som lärare i 16 år. Hon arbetar för närvarande i årskurs 1 och använder sig inte av Umeå-modellen.

Veronica är utbildad lågstadielärare sedan 25 år tillbaka och hon har även läst olika kurser så som Montessoripedagogik. Idag arbetar hon i årskurs 2 men har tidigare arbetat inom årskurserna 1-6 samt i resursteam. Hon använder sig inte av Umeå-modellen.

4 Resultat

I denna del av arbetet kommer vi presentera resultaten av våra intervjuer med en läs- och skrivmentor inom Västerås Stad och åtta intervjuer med lärare som undervisar med läs- och skrivinläring. Vi har valt att intervjua fyra yrkesverksamma lärare som arbetar med stavelser i läs- och skrivundervisningen och fyra som valt andra läs- och skrivinlärningsmetoder. För tydlighetens skull har vi valt att redovisa resultatet från varje intervju var för sig och därefter presenteras en sammanfattning av våra resultat. Vi kommer först att presentera en sammanställning av intervjun med Lena Ragnerstam.

4.1 Resultat av intervju med Lena Ragnerstam, läs- och skrivmentor

Lena Ragnerstam arbetar idag som läs- och skrivmentor inom Västerås Stad och hon är även inspiratör till att en hel skola i Västerås började arbeta med Umeå-modellen som skriv och läsinlärningsmetod.

I arbetet med att komma tillrätta med elevers läs- och skrivsvårigheter utgår Lena Ragnerstam från Umeå-modellen. Hon anser att hon har mycket goda erfarenheter av att arbeta med Umeå-modellen och enligt henne blev elevernas läs- och skrivefärdigheter påtagligt bättre när hon förändrade sin undervisning. Det var enligt henne en stor skillnad från tidigare, barnen märkte sina framsteg och blev nöjda, föräldrarna blev nöjda och lärarna blev nöjda. Lena Ragnerstam anser att en bidragande orsak till att eleverna inte utvecklar en god läs- och skriveförmåga är att de många gånger har bakomliggande svårigheter i talet, det vill säga fonologiska svårigheter. Det som bland annat kan ställa till problem är omkastningar, kapitel uttalas pakitel och legitimation blir legimitation och så vidare. Eleverna döljer ofta sina problem men skrapar man på ytan så finns de där. Att utgå från talet och att arbeta med stavelser kan bland annat hjälpa eleverna att komma till rätta med svårigheterna menar Lena Ragnerstam. Andra viktiga förutsättningar för Umeåmodellens goda resultat är enligt henne att eleverna närmar sig läsningen via skrivandet. Undervisningen har en mycket tydlig struktur där man arbetar med en sak i taget och inte går vidare till nästa förrän en delfärdighet är väl etablerad. Hon liknar arbetssättet vid en mycket noggrant genomförd läs- och skrivutredning där det finns exakta åtgärder kopplade till varje diagnos. En skillnad är att en delfärdighet i talet utreds och att nästa diagnos inte görs förrän eleven fått hjälp att komma tillrätta med de svårigheter som upptäckts. Utifrån resultaten av flera års prövande tillsammans med elever med stora läs- och skrivsvårigheter började hon fundera på, att om elever som har läs- och skrivsvårigheter har en sådan glädje av arbetssättet, varför ska de då behöva misslyckas först för att sedan behöva få lära om? Hon ställde sig frågan varför inte göra annorlunda redan från början? Utifrån den frågeställningen påbörjades arbetet med att göra Umeå-modellen till en nyinlärningsmetod på en skola i Västerås där Lena Ragnerstam arbetade. Idag arbetar samtliga lärare på den skolan, både i förskolan och i skolan, med Umeå-modellen. År 2005 fick de Bertil Hults pris för sitt arbete med att minska antalet elever med läs- och skrivsvårigheter och enligt Lena Ragnerstam fick skolans lärare ytterligare bekräftelse på att de var på rätt väg. I början av Lena Ragnerstams yrkesverksamma liv var det den traditionella läsinlärningsmetoden som dominerade där man delade upp orden i bokstavsljud och följde läseboken. Lena Ragnerstam berättar också att

LTG-metoden senare blev aktuell men fick inte så starkt fäste hos skolorna. Hon anser att de flesta elever lär sig läsa och skriva oavsett vilken metod man använder men för den som av olika orsaker inte kommer igång är en god undervisning fullständigt avgörande för att lyckas.

Fördelarna med Umeå-modellen är enligt Lena Ragnerstam många. Utifrån hennes erfarenheter är modellen tidseffektiv, har en tydlig struktur, är ansvarstagande mot eleverna, är lustfylld och eleverna gör tydliga framsteg. På frågan om metodens nackdelar hittar hon egentligen inga men hon tycker det är synd att det finns så lite litteratur inom ämnesområdet för den som på egen hand vill lära sig mer om Umeå-modellen som arbetssätt. Dessutom hoppas hon att forskningen framöver ska kunna göra jämförande studier där man tittar närmare på vilka resultat som uppnås beroende på vilken läs- och skrivinlärningsmetod som används.

4.2 Resultat av intervjuer med åtta lärare

Här nedan följer sammanställningar av de intervjuer vi gjort med åtta yrkesverksamma lärare. Vi presenterar först de fyra informanter som arbetar med Umeå-modellen och därefter de fyra som inte arbetar med modellen.

4.2.1 Pernilla

Skolan där Pernilla arbetar har valt att arbeta med Umeå-modellen som läs-och skrivinlärnings metod efter att de gått en utbildning med Lena Ragnerstam med stavelsen som grund.

Pernilla använder sig idag av Umeå-modellen i läs- och skrivinläringen men blandar även in andra metoder utan att använda sig av ljuden. Hon använder delar av LTG-metoden där eleverna utför dikteringar och arbetar med texten, eleverna får bland annat lyssna efter bokstäverna. De arbetar även med att eleverna får skriva sig till läsning och har påbörjat ett arbete med eleverna får skriva sina texter på datorn utifrån norrmannen Tragetons teorier. Innan hon började arbeta utifrån Umeå-modellen använde Pernilla sig mest av LTG-metoden och med bokstavsinnläringen arbetade hon traditionellt med en bokstav i taget. Idag ifrågasätter hon arbetet med en bokstav i taget där bokstaven ofta kopplas samman med en bild. Hon anser att det bör vara rena bokstäver så eleverna vet precis vad de ska lära sig och inte behöver fundera på om det till exempel är bokstaven eller arbetet med bilden som är målet med övningen.

Pernilla anser att det finns många fördelar med Umeå-modellen. En av fördelarna är att arbetet utgår från eleven och att man är noggrann med att varje del är befäst innan arbetet går vidare. Hon anser även att metodens uppbyggnad är rätt väg när eleverna får skriva sig till läsning och att de tydligt vet vad som förväntas av dem. En annan fördel är att

bokstäverna lärs in i grupper vid inläringen av alfabetet. Några nackdelar med metoden, eller svårigheter som Pernilla uttryckte det, var att föräldrar ibland kan försöka hjälpa sina barn ljudenligt vilket kan skapa en konflikt hos eleven. Detta är något som Pernilla anser vara hennes uppgift att tydligare informera föräldrar om hur och varför de arbetar som de gör och vilka problem som kan skapas för eleverna om man blandar ljuden med stavelserna.

4.2.2 Sandra

Sandra arbetar för närvarande i årskurs 1. Hon arbetar idag med Umeå-modellen som läs- och skrivinlärnings metod. Hon har tidigare arbetat i resursteamet där hon i enskild undervisning använde sig av Wittingmetoden och av ljuden. Hon bytte från ljuden till stavelser eftersom hon fick nytt jobb på den delen på skolan som arbetade med stavelsen som grund. Hon anser att Umeå-modellen är en gedigen och heltäckande läs- och skrivinlärningsmetod. På kursen med Lena Ragnerstam fick hon en hel pärm med olika övningar, diagnoser och hur man kan arbeta vidare med elever som behöver extra stöd i läs- och skrivutvecklingen.

Fördelarna med att använda sig av Umeå-modellen är enligt Sandra att inläringen sker på ett lustfyllt sätt där hon ser elevernas glädje i deras arbete med stavelserna. Eleverna klarar även av längre ord med hjälp av bitarna i ordet, eller stavelser som vi skulle säga. En nackdel som hon upplevt är att barnen som använder sig av stavelseinläring ofta är sämre på att stava. En av anledningarna till det kan enligt henne vara att stavningen kommer mer naturligt i ljuden samt att man i Umeå-modellen inte ska korrigera elevernas stavning i de lägre årskurserna. Detta är något som lärarna har diskuterat på skolan och de har kommit fram till att stavning är viktigt men det är viktigare att eleverna skapar sig en god läsförståelse än att de stavar rätt.

4.2.3 Katarina

Katarina arbetar på en skola där samtliga pedagoger använder sig av Umeå-modellen vid läs- och skrivinläringen men där kallar de metoden för Sol-skolan. Från den dagen hon tog sin första klass i årskurs 1 har hon arbetat med Umeå-modellen. Innan det hade hon arbetat ett år med årkurs 3-4 men inte med själva skriv- och läsinläringen. Valet av att arbeta med Umeå-modellen skedde i samband med att hela skolan började använda Umeå-modellen.

Fördelarna med metoden anser Katarina vara den tydliga strukturen som är enkel att följa. Det finns även utarbetade strategier för att lösa problem som kan uppstå i elevernas läs- och skrivutveckling och man arbetar med en svårighet i taget. Elevernas kunskaper kontrolleras genom att olika diagnoser utförs för att se om en färdighet är etablerad. En viktig del i arbetet är att eleverna får skriva sig till läsning eftersom det är enligt Katarina

lättare att lära sig läsa genom skrivningen. Hon ser inga direkta nackdelar med Umeå-modellen men ett problem som kan uppstå är att föräldrar eller släktingar hjälper sina barn ljudenligt och rättar barnens texter. Detta kan skapa problem för eleverna i deras läs- och skrivutveckling eftersom man inte använder sig av ljuden eller rättar elevernas texter i de tidigare åren enligt Umeå-modellens arbetssätt.

4.2.4 Matilda

Matilda har sedan länge arbetat med enskild specialundervisning där hon tillämpar Umeå-modellen. Hon har valt att arbeta med Umeå-modellen ända sedan hon gick utbildningen där hon lärde sig hur man arbetar utifrån stavelser. Umeå-modellen använder hon sig av i sin läs- och skrivundervisning därför att hon känner sig säker på den samt att hon anser att modellen verkligen hjälper eleverna vid deras läs- och skrivinlärning.

Fördelarna med att arbeta med Umeå-modellen är enligt Matilda många. Hon anser att det är en strukturerad arbetsgång där eleven inte går vidare med skriv- och läsinlärningsarbetet förrän arbetet befästs ordentligt och färdigheten blivit etablerad. En annan fördel är att det utförs diagnoser med jämna mellanrum så läraren har full kontroll på vilken nivå eleven befinner sig. Det är också en fördel att arbetet utgår från talet. Att arbeta med stavelser ger barnen med svårigheter större chans att klara skriv- och läsinlärningen. Genom att dela upp orden i stavelser blir det lättare för eleven att minnas ordets olika bitar i sitt arbetsminne jämfört med att arbeta med ordets alla ljud som är fler än bitarna. En nackdel med att arbeta med Umeå-modellen kan vara att det krävs en rejäl utbildning i ämnet samt att det är brist på läromedel.

4.2.5 Stina

Stina använder sig av ljuden då hon bedriver läs- och skrivundervisning där hon väljer att blanda flera olika metoder. LTG-metoden används bland annat genom att eleverna får dikta veckobrev som läraren skriver och läser upp. Inlärningen av bokstäverna introduceras tillsammans med bokstavens ljud i en förutbestämd ordning där samtliga elever arbetar med samma bokstav utifrån ett nivåbaserat inlärningsschema. Wittingmetoden har hon provat en gång då en elev hade stora svårigheter vid läsning. Detta provades under en termin och eleven gjorde stora framsteg enligt henne. Hur det sedan gick för denna elev kan inte Stina svara på då hon kort därefter avslutade sin tjänst på denna skola. Hon gick därefter tillbaka till den läs- och skrivinlärning som hon själv utarbetat med inspiration från LTG-metoden. Stina och hela hennes dåvarande arbetslag har under en studiedag fått utbildning i hur man arbetar utefter Umeå-modellen. Det var endast två specialpedagoger på skolan som valde att

börja arbeta med metoden i den individuella undervisningen i skriv- och läsinlärningen. Hon har själv gjort ett medvetet val att inte använda sig av Umeå-modellen i sin undervisning.

Fördelarna med att arbeta med Umeå-modellen anser Stina är att svaga elever får hjälp att dela upp ordet i mindre delar med hjälp av stavelser och därmed ser eleven bitarna. Umeå-modellen blir då ett redskap för att hjälpa dessa elever att utveckla sin skriv- och läsinlärning. Nackdelarna är enligt henne att det inte känns tryggt att arbeta strikt med en metod efter bara en studiedag med information om modellen. Läromedel är en trygghet i undervisningen och det är en stor nackdel att det saknas sådant material till undervisningen i Umeå-modellen.

4.2.6 Inger

I läs- och skrivinlärningen använder sig Inger av ljudmetoden i grunden men blandar in lite olika delar av stavelseläran. Tidigare har hon använt sig av Umeå-modellen under ett års tid men ansåg att den metoden var alldeles för strikt och enformig. Hennes erfarenhet var att det blev tråkigt både för läraren och för eleverna. Under det året gick hon kurser och försökte skaffa sig mycket material för att försöka göra undervisningen mer lustfylld men lyckades inte. Hon valde att gå tillbaka till ljudmetoden men tog med sig godbitarna från arbetet med stavelserna. Hon anser att man inte får vara alltför låst vid en metod eftersom alla lär sig på olika sätt. Hon vill på ett lustfyllt sätt använda sig både av ljudandet och stavelsen för att tillgodose två olika riktningar. Idag använder hon sig mycket av stavelseläsning. Stavelser kan vara bra att leka med eftersom två ljud lätt kan byta plats som till exempel so och os. Hon upplever att eleverna kan se nya ord i stavelser och att arbetet upplevs mer lustfyllt. Eleverna får sitta och laborera med stavelserna på olika sätt och det är tillåtet att hitta på egna nonsensord. Hon anser också att det är lättare för eleverna att skriva sig till läsning.

Inger anser att Umeå-modellen är en bra metod men kanske inte från årskurs 1 utan man kan börja med det när orden blir lite längre. Hon anser att en av fördelarna med att använda sig av Umeå-modellen är att det är lättare att upptäcka om elever vänder på stavelserna i orden och kan behöva extra stöd. Nackdelarna anser hon vara att modellen är enformig, strikt och tråkig för både eleverna och läraren.

4.2.7 Elsa

I läs- och skrivinlärningsarbetet använder sig Elsa till största delen av ljudmetoden men hon blandar även in delar från andra metoder. Hon använder sig bland annat av helord när eleverna ska lära sig korta ord såsom och, den och det. Eleverna får även öva på att dela upp orden i stavelser eftersom det kan hjälpa dem när orden blir längre. Elsa känner att hon

hittat ett sätt som passar henne och hennes elever så hon har inte bytt metod någon gång. Hon har även arbetat fram eget material genom åren som hon använder sig av i sin undervisning. På skolan där hon arbetar är det andra klasslärare som arbetar med Umeå-modellen så hon är väl medveten om metoden. Hon har tidigare fått erbjudande att gå en kurs och lära sig Umeå-modellen men har gjort ett aktivt val att tacka nej.

Fördelarna med Umeå-modellen är enligt Elsa att det kan hjälpa eleverna med längre ord eftersom det är färre komponenter att hålla reda på. En nackdel med metoden kan vara att man arbetar så strikt efter modellen och att den kanske inte passar alla barn. Elsa anser även att det är en tillgång att arbeta ljudenligt eftersom skolans resursteam bland annat arbetar efter Wittingmetoden och det känns enligt henne bra att tillsammans med resursteamet kunna fånga upp elever som behöver extra stöd redan i årskurs 1. Hon anser att det är viktigt med ett bra samarbete mellan klasslärarna och resursteamet för att på bästa sätt hjälpa eleverna framåt i sin läs- och skrivutveckling.

4.2.8 Veronica

I Veronicas klass sker läs- och skrivinlärningen genom att använda sig av ljuden, delar av LTG-metoden samt att hon har under åren skapat ett eget material som till stor del är inspirerat av Montessoripedagogiken. Hon anser att en av de viktigaste delarna i undervisningen är att förmedla läs- och skrivglädje. I resursteamet arbetade hon med enskild undervisning och använde sig av Wittingmetoden men upplevde denna metod som tråkig. På en tidigare skola som hon arbetat på kom hon i kontakt med Umeå-modellen. Den modellen har hon medvetet valt att inte arbeta med på grund av hennes övertygelse om ljudens viktiga betydelse vid läs- och skrivinlärningen.

Veronica har svårt att se några fördelar med Umeå-modellen eftersom hon anser att det är ljuden som är det viktiga i läs- och skrivinlärningen. Att dela upp orden i stavelser kan vara ett bra sätt men inte att arbeta så strikt efter Umeå-modellen och framförallt inte att ta bort ljuden för eleverna. En av nackdelarna som hon upplevt med Umeå-modellen är att elever med läs- och skrivsvårigheter behöver ljuden. Hon har även kommit i kontakt föräldrar som har varit starkt kritiska mot modellen och mot skolans beslut att enbart arbeta med en metod som enligt dem inte fungerade på just deras barn.

4.3 Resultatsammanfattning

Vi kommer här att redovisa en resultatsammanfattning av våra utförda intervjuer genom att börja beskriva intervjun med Lena Ragnerstam. Därefter sammanfattar vi resultaten från de som arbetar med Umeå-modellen och de som valt att inte arbeta med modellen.

Lena Ragnerstam är en förespråkare för användandet av Umeå-modellen. Hon har goda erfarenheter av att arbeta med Umeå-modellen. Tidigare arbetade hon med en traditionell läs- och skrivinlärning men när hon valde att förändra sitt arbetssätt till Umeå-modellen ansåg hon att eleverna gjorde stora framsteg och att elever, lärare och föräldrar var nöjda. Lena Ragnerstam anser att en bidragande orsak till att vissa elever inte utvecklar en god läs- och skrivförmåga är att det ofta finns bakomliggande fonologiska svårigheter. Några av fördelarna med Umeå-modellen är enligt Lena Ragnerstam bland annat att den utgår från talet, har en tydlig struktur i arbetet med stavelserna samt att de fokuserar på en färdighet i talet. Lena Ragnerstam har svårt att se några nackdelar med modellen men anser att det är synd att det finns så lite litteratur i ämnet. Hon hoppas att det i framtiden kommer finnas mer forskning så att det kan göras jämförande studier om elevers resultat beroende på vilken läs- och skrivinlärningsmodell som används.

Pernilla, Sandra, Katarina och Matilda har alla gemensamt att de har valt att arbeta med Umeå-modellen i sin läs- och skrivinlärningsmodell. Pernilla och Sandra har tidigare arbetat med andra läs- och skrivinlärningsmodeller så som Wittingmetoden och LTG-metoden där de arbetat med ljuden samt att bokstäverna lärts in på det traditionella sättet. Katarina och Matilda har aldrig provat någon annan modell utan har endast arbetat med Umeå-modellen i läs- och skrivundervisningen. Dessa fyra lärare som arbetar med Umeå-modellen är positiva till modellens arbetssätt med stavelser. Sandra och Matilda påtalar att stavelsen hjälper eleverna att minnas ordets olika bitar och därmed underlättar det för eleven att klarar att läsa och skriva längre ord. De anser även att fördelarna med modellen är att den har en tydlig struktur, är enkel att följa där arbetet utgår från eleven samt att läs- och skrivinlärningsarbetet inte går vidare förrän färdigheten blivit etablerad hos eleven. Sandra, Katarina och Matilda beskriver att de använder sig utav diagnoser med jämna mellanrum för att veta att en färdighet blivit etablerad. Pernilla använder sig inte utav uttrycket diagnoser men gör olika övningar där hon själv kan se och höra att en färdighet är befast hos eleven. Sandra beskriver modellen som en gedigen och heltäckande läs- och skrivinlärningsmodell. Att se några nackdelar med att arbeta med Umeå-modellen är svårt anser Pernilla, Sandra, Katarina och Matilda. Nackdel kan enligt Pernilla och Katarina vara när föräldrar hjälper eleven genom att rätta texter eller om de betonar ljuden vid elevens läsning vilket kan skapa en konflikt hos eleven eftersom de inte arbetar så i skolan. Sandra upplever att en nackdel med att arbeta med Umeå-modellen och stavelserna är att eleverna tenderar att stava sämre än elever som arbetar med ljuden. Matilda anser att en nackdel är att det krävs utbildning för att arbeta med Umeå-modellen samt att det saknas läromedel.

Stina, Inger, Elsa och Veronica har valt att inte arbeta med Umeå-modellen i läs- och skrivundervisningen. Dessa fyra använder sig av ljuden i läs- och skrivinlärning och blandar även in LTG- och Wittingmetoden samt andra olika modeller i undervisningen. Stina, Elsa

och Veronica har alla kommit med Umeå-modellen men gjort ett aktivt val att avstå. Inger däremot har arbetat med Umeå-modellen i under ett läsår men valt att gå tillbaka till ljuden men tar med sig stavelserna som hon arbetar med ljudenligt. Fördelarna med Umeå-modellen är enligt Stina och Elsa att stavelser kan hjälpa eleverna att dela upp ordet vilket ger dem färre komponenter att hålla redan på. Inger anser att en fördel med Umeå-modellen är att det är lättare att upptäcka elever som vänder på stavelserna och är i behov av extra stöd i sin läs- och skrivutveckling. Veronica däremot har svårt att se några fördelar med Umeå-modellen. Hon anser att det kan vara bra att dela upp orden i stavelser men inte att ta bort ljuden eftersom hon är övertygad om att det är ljuden som är viktiga i läs- och skrivinläringen. Nackdelarna med Umeå-modellen är enligt Inger, Elsa och Veronica att den är strikt. Inger som har arbetat med modellen ett läsår upplevde att den var enformig och tråkig både för elever och lärare. Stina menar att en nackdel med Umeå-modellen är att det saknas läromedel samt att det inte känns tryggt att arbeta med modellen efter endast en informationsdag. Elsa och Veronica upplever att Umeå-modellen inte passar alla elever. Veronica har även kommit i kontakt med föräldrar, till elever som lär sig läsa och skriva genom Umeå-modellen, där det framkommit missnöje mot att enbart arbeta med Umeå-modellen eftersom de anser att den inte passar deras barn.

5 Diskussion

Resultaten av våra intervjuer med åtta yrkesverksamma lärare som både använder sig av Umeå-modellen och de som inte använder sig av den samt Lena Ragnerstam, som läs- och skrivmentor i Västerås Stad, har gett oss många tankar under arbetets gång. Vi kommer i den första delen diskutera våra resultat med tidigare forskning och i den andra delen för vi en metoddiskussion.

5.1 Resultatdiskussion

Vi i resultatdiskussionen har vi sammanställt våra fyra frågeformuleringar till två rubriker för att tydliggöra resultatet.

5.1.1 Hur arbetar lärarna med läs- och skrivinläring samt hur går arbetet till med Umeå-modellen?

I vår studie har vi sett att lärarna har valt olika läs- och skrivinlärningsmodeller i sin undervisning. De fyra lärarna som valde att använda sig av Umeå-modellen arbetar med stavelsen som det centrala i läs- och skrivundervisningen medan de fyra som inte använder

sig av Umeå-modellen valde att ta delar av olika modeller där de arbetar ljudenligt. Vi såg i vårt resultat hos de som inte arbetade med Umeå-modellen att de två dominerande läs- och skrivinlärningsmodellerna som de tog delar av var LTG- och Wittingmetoden. Vi såg även att tre av fyra som arbetar med Umeå-modellen arbetar noggrant efter modellen.

LTG-metoden utgår precis som Umeå-modellen från talet men där den stora skillnaden är att man i LTG-metoden arbetar med ljuden medan i Umeå-modellen utgår från stavelser. En annan skillnad är att i Umeå-modellen låter man enligt Weiner Ahlström (2001) eleverna först skriva och sedan visar läraren att "jag skulle göra så här". I LTG-metoden däremot är det enligt Kullberg (2006) läraren som skriver utefter vad eleverna dikterar där de sedan får gå in och analysera både texten och språket. Vi ställer oss frågan om det mest lämpliga är att eleven själv får skriva texten eller om det är bäst att läraren skriver texten utifrån elevernas dikteringar. Att låta eleverna skriva sina egna texter så mycket som möjligt anser vi är viktigt i deras läs- och skrivutveckling. Om en elev tänkt ut och skrivit ner sin egen text har eleven en förkunskap om texten vilket underlättar för honom eller henne att läsa texten. Lena Ragnerstam anser att det är viktigt att eleverna skriver sig till läsning vilket kännetecknar Umeå-modellens arbetsätt. Alla de fyra lärare som arbetar med Umeå-modellen samt Inger som tidigare arbetat med modellen beskriver att de arbetar med att eleverna får skriva sig till läsning. Weiner Ahlström (2001) förklarar att i Umeå-modellen får eleverna skriva sig till läsning eftersom de i skrivandet är medvetna om vad de vill skriva för att sedan lättare kunna koppla ihop de språkliga enheterna. I Umeå-modellen arbetar man enligt både Hedstöm (2009) och Weiner Ahlström (2001) med stavelsen som byggsten där man inte fokuserar på själva ljudet eftersom forskare sett att elever har svårigheter att dela upp ord i ljud, särskilt vid längre ord. De menar även att det är lättare för elever att lära sig skriva och läsa med stavelsen som hjälp eftersom de från början lär sig tala i stavelser. Att lära sig läsa och skriva är komplicerat där det krävs en språklig medvetenhet och det är enligt Stadler (1998) viktigt att eleverna förstår språkets ljudsystem.

I våra intervjuer uppmärksammade vi att de flesta som arbetar med Umeå-modellen arbetar noggrant utefter modellens arbetsgång medan de lärare som valt att inte använda sig av Umeå-modellen ofta blandar olika läs- och skrivinlärningsmodeller. Pernilla som arbetar med Umeå-modellen är den enda av dem vi intervjuat som valt att blanda Umeå-modellen med andra modeller utan att blanda in ljuden i undervisningen. Pernilla använder sig både av delar av LTG men framförallt av Tragetons teorier att skriva sig till läsning med hjälp av datorn (Essen, 2005). En tanke som slagit oss är varför de flesta som arbetar med Umeå-modellen arbetar så noggrant efter den medan de som inte arbetar med den modellen valt att använda sig av delar av olika modeller? Kan en orsak vara att modellen i sig redan är tillrättalagd och lätt att följa. Skulle man även kunna blanda Umeå-modellen med andra modeller och även blanda in ljudet i stavelserna?

5.1.2 Vad avgjorde lärarnas val av metod samt vad anser de vara för- respektive nackdelar med Umeå-modellen?

I vår studie har vi sett att det råder olika åsikter om ljudets och stavelsens betydelse bland lärare vad som påverkar en gynnsam läs- och skrivinlärning hos eleven. Vi anser i likhet med Weiner Ahlström (2001) att det är bra för eleverna att arbeta med stavelser då de får känna språkets rytm och få hjälp av stavelserna genom att orden kan delas upp i färre komponenter vilket gör det lättare för dem att läsa och skriva längre ord. Vi tror att det är bra att arbeta både med stavelser och med ljuden så vi ställer oss frågan varför dessa två inte blandas mer? Veronica, en av de lärare som vi intervjuade har gjort ett medvetet val att inte arbeta med Umeå-modellen på grund av sin starka uppfattning att det är ljuden som är viktiga för eleverna i deras läs- och skrivinlärning. Hon anser även att det kan vara ett bra sätt att arbeta med stavelser men ändå ha kvar ljuden.

Inger som har provat att arbeta med Umeå-modellen under ett läsår anser att arbetsgången var tråkig och enformig både för henne själv som lärare men även för eleverna. Hon gjorde därför ett aktivt val att gå tillbaka och arbeta ljudenligt. Inger ställer sig även frågande till om man ska börja arbeta med Umeå-modellen redan i årskurs 1 eller om man ska vänta till orden blir lite längre innan man tar in stavelserna. Lena Ragnerstam däremot har utefter sin egen erfarenhet sett att elever med läs- och skrivsvårigheter gjort stora framsteg med hjälp av Umeå-modellen och därmed anser hon att det är lämpligast att starta arbetet med stavelser redan från början. Hon ställer sig frågan om elever som har läs- och skrivsvårigheter upplever glädje och gör framsteg med hjälp av Umeå-modellen så varför först göra en nyinlärning för att sedan göra en ominlärning. Det finns en risk enligt Weiner Ahlström (2001) att elever tappat intresset om de upplever ett misslyckande i början av sin läs- och skrivinlärning. Hon anser att det är vår uppgift att se till att var och en lyckas genom att ge rätt stöd till eleverna i deras läs- och skrivinlärning.

Lena Ragnerstam har sett att elever med läs- och skrivsvårigheter ofta har problem med talet. Hon anser att det är viktigt att arbeta med talet och stavelser för att förhindra läs- och skrivsvårigheter. Weiner Ahlström (2001) skriver att i Umeå-modellen utgör talet grunden för all skriv- och läsinlärning där eleverna får säga ordet högt för att göra ordets komponenter tydliga vilket underlättar elevernas stavning samt läsförståelse. Vi instämmer med Lena Ragnerstam i hennes tankar att det är viktigt att arbeta med talet för att motverka omkastningar i ord. Om en elev uttalar spagetti som pasgetti kommer eleven med stor sannolikhet ha svårigheter att skriva ordet på ett korrekt sätt. Vi är dock inte övertygade om att enbart arbeta med Umeå-modellen är det mest lämpliga eftersom just den modellen kanske inte passar samtliga elever. Veronica, en av våra informanter, har erfarenhet av att

föräldrar ansett att modellen inte passat deras barn. En fråga som vi ställer oss är om det i detta fall beror på Umeå-modellen eller om det i detta fall fanns en annan bakomliggande orsak.

Sandra som använder sig av Umeå-modellen anser däremot att hon sett att elever som lärt sig läsa och skriva med hjälp av Umeå-modellen är något sämre på att stava än de elever som lärt sig läsa och skriva med hjälp av ljudenlig läs- och skrivinlärning. Hon ansåg att en av anledningarna kan vara att stavningen kommer mer naturligt när man lärt sig läsa och skriva ljudenligt samt att man i Umeå-modellen inte går in och rättar stavningen i elevernas texter. Vi har försökt finna något som styrker detta i litteraturen utan att lyckas. Lena Ragnerstam däremot liknar hela arbetssättet vid en lång läs- och skrivutredning där det ständigt återkommer diagnoser vartefter åtgärder tillämpas. Om det kontinuerligt görs diagnoser med tillhörande åtgärder anser vi att elever som har stora brister i skrivandet borde upptäckas. Om det är som Sandra upplever att de elever som lärt sig läsa och skriva med hjälp av Umeå-modellen utvecklar en sämre stavning funderar vi på om det kan bero på. Att elever skulle utveckla sämre stavning i samband med Umeå-modellen har endast en informant sett och vi har inte funnit några belägg för att så skulle vara fallet. Vi tror att det är ett bra arbetssätt att arbeta med stavelser men vi tror att en läs- och skrivundervisning skulle kunna utformas genom att arbeta med både stavelser och ljudenligt.

Vi funderar på varför det finns så lite litteratur om Umeå-modellen och stavelsens betydelse för läs- och skrivinlärningen. Hedström (2009) skriver att Margit Tornéus menar att det finns utvärderingar från skolor som arbetar med Umeå-modellen men att hon inte fått pengar till forskning och därför finns det inga vetenskapliga studier. Bristen på vetenskapliga studier och läromedel är enligt Lena Ragnerstam en nackdel eftersom det kan vara svårt för den vill lära sig om Umeå-modellens arbetssätt. Stina och Katarina instämmer att det är en nackdel att det saknas läromedel där Stina anser att läromedel är en trygghet. Katarina menar även att det krävs utbildning för att börja använda sig av Umeå-modellen.

Utifrån vårt resultat kan vi se att de som arbetar med Umeå-modellen anser att fördelarna med modellen är många medan de som valt att inte arbeta med Umeå-modellen har svårt att se så många fördelar. Flera av våra informanter som arbetar med Umeå-modellen anser att modellens tydliga struktur är en av fördelarna medan några av de som valt att inte arbeta med modellen anser att den är för strikt. Weiner Ahlström (2001) menar att arbetsgången i Umeå-modellen är välstrukturerad och kan uppfattas som tråkig men hon anser att den enbart är positiv. Vi anser att en av fördelarna med Umeå-modellen är att inlärningen av bokstäverna sker i fyragrupper med endast versaler. På så sätt lär sig eleverna bokstäverna relativt snabbt och därmed kan skrivandet starta tidigare än om bokstäverna skulle läras in en och en. I vårt resultat ifrågasätter Pernilla arbetet med att lära in en bokstav i taget med en medföljande bild. Stina däremot introducerar bokstäverna en och en i en

förutbestämd ordning tillsammans med bokstavens ljud. Björkström och Eklund (2008) kom i sitt examensarbete fram till att Umeå-modellens snabba inläring av bokstäverna bidrar till att eleverna tidigare kan fokusera på sin skrivning och läsning.

Lena Ragnerstam anser att det är en god undervisning som är avgörande i elevers läs- och skrivinläring. Hon menar att de allra flesta eleverna lär sig att läsa och skriva oavsett vilken läs- och skrivinlärningsmodell som används. Kompetenta lärare och att man arbetar utifrån en strukturerad undervisning är viktigare för elevernas läs- och skrivinläring än själva valet av metod, skriver Hedström (2009). Han menar även att en skicklig lärare ska ha inblick i olika läs- och skrivinlärningsmodeller för att därefter kunna göra val utefter elevers behov. Vi har sett att alla våra informanter oavsett val av metod tror på sitt eget medvetna val av läs- och skrivinlärningsmodell oavsett om de valt att arbeta med stavelser eller ljuden. Vi anser att en bra lärare gör ett aktivt val och tror på sitt eget sätt att bedriva sin läs- och skrivundervisning samt att man utgår ifrån elevernas behov. Detta tror vi bidrar till en god undervisning som är av stor vikt där eleven har möjlighet att lyckas med sin läs- och skrivinläring.

5.2 Metoddiskussion

Vi anser att det var bra att använda sig av intervjuer för att ta reda på våra informanternas åsikter om Umeå-modellen vilket har gett oss mycket material att arbeta med. Vi valde att intervjuar åtta yrkesverksamma lärare varav fyra som arbetar med Umeå-modellen, fyra som valt att inte använda sig av den samt Lena Ragnerstam som är läs- och skrivmentor för att ge en djupare insikt i ämnet. I efterhand ställde vi oss frågan om vårt val av informanter kan ha påverkat vårt resultat eftersom det blev fem informanter som var för Umeå-modellen och fyra som valt att inte arbeta med modellen. Vi känner att vi gjorde ett bra val då vi valde att utföra intervjuer på fem olika skolor för att de inte skulle påverkas av varandra och på så sätt påverka vårt resultat. Vi upplever att Lena Ragnerstam är en inspiratör för Umeå-modellen och vi valde att inte enbart intervjuar personer som hon förslog eftersom vi tror att det skulle kunna påverka resultatet. De intervjufrågor som vi valde att ställa till Lena Ragnerstam gav en heltäckande information utifrån vårt syfte. En fråga som vi ställer oss är om vi borde bett henne att beskriva mer i detalj hur man arbetar med Umeå-modellen eftersom det inte finns så mycket litteratur om ämnet. För att få ett tillförlitligt resultat valde vi att ställa samma intervjufrågor till samtliga yrkesverksamma lärare vilket visade sig svårt. Utifrån våra förkunskaper om de använde Umeå-modellen eller inte hade vi kunnat ställa olika frågor beroende på vilken modell som tillämpas. Vi kände att vi ibland ställde frågor som vi redan innan visste svaret på. Vi ställde även följdfrågor då vi ansåg att svaret behövde utvecklas för att ge svar på våra frågeformuleringar vilket vi ansåg fungerade utmärkt. Intervjun med Lena

Ragnerstam valde vi att spela in och även de två sista intervjuerna med lärarna. De första sex intervjuerna med lärarna valde vi att endast göra noggranna anteckningar till vilket medförde att det var viktigt att sammanställa intervjun omgående eftersom vi inte hade en inspelad intervju att gå tillbaka till och lyssna på en gång till. Skulle vi göra om arbetet från början hade vi valt att spela in samtliga intervjuer för att minska risken för missuppfattningar. I detta arbete har vi dock haft en dialog med samtliga informanter vilket har minimerat denna risk.

6 Avslutning

Att ta reda på hur Umeå-modellen tillämpas och olika lärares åsikter om den har varit väldigt intressant att arbeta med eftersom vi i vår utbildning inte fått ta del av den. Det är viktigt att vi har kännedom om de olika läs- och skrivinlärningsmodellerna eftersom vi snart ska ansvara för elevers läs- och skrivinläring. En intressant tanke som vi funderat på under arbetets gång är att ta reda på hur många lärare i Västerås som använder sig av Umeå-modellen samt hur det ser ut i andra städer. I Västerås har vi en läs- och skrivmentor som förordar Umeå-modellen och vi ställer oss frågan om det kan påverka antalet lärare som använder Umeå-modellen. Vi anser att det även vore intressant att ta reda på om elever, som lär sig läsa och skriva med hjälp av Umeå-modellen, stavar sämre än de elever som lär sig ljudenligt vilket en av våra informanter ansåg att hon sett. Avslutningsvis önskar vi precis som Lena Ragnerstam att det i framtiden kommer att göras en jämförande studie där de jämför elevers resultat utifrån vilken läs- och skrivinlärningsmodell som använts.

Litteraturlista

Björkström, A. & Eklund, S. (2008). *Umeå-modellen på Håkantorpskolan – En modell för skriv- och läsinlärning*. C-uppsats. Mälardalens Högskola, Akademin för utveckling, kultur och kommunikation.

Boström, J., Samuelsson, P. & Skärlund, M. (2006) *Läs- och skrivinlärning på Håkantorpskolan – En studie om Håkantorpskolors arbetssätt*. C-uppsats. Göteborgs Universitet, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning.

Beskow, E. & Siegvold, H. (1935). *Vill du läsa?* Stockholm: Bonnier Carlsen Bokförlag AB

Denscombe, M. (1998). *Forskningshandboken- för små skaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Ejeman, G. & Molloy, G. (1977) *Metodboken*. Stockholm: Liber

Essen, P. (2005). *Skriva sig till läsning på datorn – efter idéer av Arne Trageton*.

Göteborgs Stad: Datoriet – Lundby

Skapad: 2005-02-16 Hämtad: 2011-12-14

Tillgänglig: <http://www.utb.halmstad.se/_upload/grundskolor/sp/persinfo/it/trageton/lättfil%20-%20skriv%20sig%20till%20läsning.pdf>

Hedström, H. (2009). *L som i läsa M som i metod – om läsinlärning i förskoleklass och skola*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag

Hedström, H. (2010). *Stavelser är modellen för lärande i Håkanstorp*. Lärarnas Nyheter

Skapad: 2010-09-09 Hämtad: 2011-11-14

Tillgänglig: <<http://www.lararnasnyheter.se/specialpedagogik/2010/09/09/stavelser-ar-modellen-larande-hakanstorp>>

Kullberg, B. (2006). *Boken om att lära sig läsa och skriva*. Solna: Ekelunds/Gleerups utbildning.

Larsson, L., Naucelér, K. & Rudberg, L-A. (1992). *Läsning och läsinlärning*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2010). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet Lgr11*. Stockholm: Skolverket.

Stadler, E. (1998). *Läs- och skrivinlärning*. Lund: Studentlitteratur

Swärd, A-K. (2008). "Att säkerställa skriftspråklighet genom medveten arrangering - Wittingmetodens tillämpning i några olika lärandemiljöer". Doktorsavhandling i specialpedagogik Stockholms universitet

Hämtad: 2011-11-10

Tillgänglig: <su.diva-portal.org/smach/get/diva2:199641/FULLTEXT01>

Tornéus, M. (1986). *På tal om språk – Språklig medvetenhet hos barn*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

Weiner Ahlström, S. (2001). *Språkbiten – Stavelsen som språklig byggsten*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB

Witting, M. (2005) *Wittingmetodens idébakgrund*. Solna: Ekelunds Förlag AB

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Hämtad: 2011-12-01

Tillgänglig: <http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf>

Bilaga 1

Frågor till Lena Ragnerstam

1. Kan du berätta vad du har för utbildning och yrkesbakgrund?
2. Hur kom det sig från början att du gick denna kurs uppe i Umeå?
3. Vad var det som gjorde som gjorde att du tog till dig stavelsemetoden?
4. Hur arbetade du med läs- och skrivinlärning tidigare?
5. Varför valde du att byta metod? Vad var det med den gamla metoden som inte fungerade?
6. Hur fungerar Umeåmodellen/stavelsemetoden?
7. Hur kartläggs elevernas kunskande i läsningen när Umeåmodellen/stavelsemetoden tillämpas?
8. Vilka åtgärder tillämpas?
9. Vad anser du vara en fördel med stavelsemetoden?
10. Vilka nackdelar anser du finns med metoden?
11. Hur individualiseras modellen?
12. Hur kommer det sig att hela Håkantorpskolan började?
13. Vilka likheter och skillnader finns jämfört med andra läs- och skrivinlärningsmetoder

Bilaga 2

Frågor till lärarna

1. Vad har du för utbildning och yrkesbakgrund?
2. I vilken årskurs arbetar du nu?
3. Vilken/vilka läsinlärningsmetoder använder du dig av i undervisningen?
4. Har du arbetat med någon annan metod tidigare? I såfall vilken?
5. Vad var det som gjorde att du valde att byta?
6. Har du kommit i kontakt med Umeåmodellen/stavelsemetoden tidigare?
7. Vad anser du vara en fördel med Umeåmodellen/stavelsemetoden?
8. Vad anser du vara en nackdel med Umeåmodellen/stavelsemetoden?